

УДК 37.026.7 : 373.3

DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1\(36\)-12](https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1(36)-12)

Грошовенко Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-3251-5178>

Присяжнюк Лариса, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-7570-0197>

Голюк Оксана, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти, Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-6309-9261>

Гудима Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-7570-0197>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК НЕТВОРКІНГУ ЯК СКЛАДНИКА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Анотація.

У статті розглянуто актуальність формування навичок нетворкінгу у майбутніх учителів початкової школи нової генерації. Обґрунтовано важливість соціальних зв'язків і професійної взаємодії для успішної педагогічної діяльності в умовах сучасних освітніх змін. Проаналізовано ключові аспекти нетворкінгу, які є необхідними для вчителя початкових класів, зокрема для налагодження контактів із колегами, батьками, адміністрацією та представниками громади. Визначено потенційні переваги розвитку нетворкінгових компетентностей для професійного зростання, обміну досвідом і розв'язання педагогічних завдань. Запропоновано можливі шляхи інтеграції навчання навичок нетворкінгу до освітніх програм підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: нетворкінг; навички нетворкінгу; учитель початкової школи; професійна підготовка; нова генерація вчителів; соціальні зв'язки; педагогічна взаємодія.

FORMATION OF NETWORKING SKILLS AS A COMPONENT OF TRAINING A NEW GENERATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Summary.

The article highlights the issue of forming networking skills as a strategically important component of the professional training of a new generation of primary school teachers. In the context of dynamic educational transformations and the implementation of the professional standard for teachers, it is substantiated that the ability to build effective social connections is becoming an integral part of the communicative and social competencies of a modern educator.

The authors reveal the essence of the concept of “networking” in the pedagogical context as a process of establishing and maintaining professional contacts for the exchange of experience and resources and for the joint solution of educational tasks. Based on the analysis of T. Niesz’s concept, the key components of network interaction are identified: learning as belonging, becoming, action, and experience.

The article characterizes modern trends in domestic educational networking, in particular the dominance of digital and hybrid communities, the focus on micro-learning, and the growing role of informal communication in social networks. Special attention is paid to the results of an empirical study conducted among students majoring in Primary Education.

It was found that despite the active use of messengers and professional online groups, including Instagram, Facebook, and Telegram, by future teachers, they experience significant psychological and communicative difficulties: barriers to establishing new contacts, difficulties with self-presentation, and difficulties in maintaining long-term professional relationships.

Specific ways of integrating networking into the educational process of higher education institutions are proposed, including the implementation of project technologies, case methods, the creation of professional blogs, and the involvement of external stakeholders. The article demonstrates that the systematic formation of networking skills helps to overcome the professional isolation of future teachers and ensures their competitiveness in a hybrid educational reality.

Keywords: *networking; networking skills; primary school teacher; professional training; new generation of teachers; social connections; pedagogical interaction; digital communities.*

Вступ. Сучасна система освіти України переживає етап активних трансформацій, спрямованих на формування компетентного, ініціативного та відповідального громадянина. У цьому контексті особлива роль належить вчителю початкової школи, який є ключовою фігурою у становленні особистості дитини та закладає фундамент її подальшого навчання. В умовах постійних змін і впровадження нових освітніх стандартів, учитель нової генерації має володіти не лише глибокими фаховими знаннями та методичними вміннями, а й широким спектром соціальних і комунікативних компетентностей. Однією з таких важливих компетентностей є здатність до ефективного нетворкінгу.

Актуалізація теми статті в контексті сучасних освітніх реалій та професійного стандарту вчителя початкової школи є надзвичайно важливою та своєчасною. Сьогодні, коли освітній процес стає дедалі більш динамічним, інтегрованим та зорієнтованим на особистісний розвиток учня, роль учителя початкової школи значно розширюється, адже він є не лише транслятором знань, а й фасилітатором, ментором, партнером та активним учасником освітньої спільноти. У цьому контексті володіння навичками нетворкінгу стає невіддільним складником професійної компетентності педагога нової генерації.

Професійний стандарт учителя початкової школи, затверджений Міністерством освіти і науки України, чітко визначає ключові компетентності, якими має володіти сучасний педагог. Серед них особливе місце посідають комунікативна, соціальна та громадянська компетентності, здатність до співпраці та налагодження партнерських відносин з усіма учасниками освітнього процесу – учнями, батьками, колегами, представниками адміністрації та громади. Саме навички нетворкінгу є тим інструментом, який дає змогу вчителю ефективно реалізовувати ці компетентності на практиці. Уміння встановлювати контакт, будувати довірливі відносини, обмінюватися досвідом і ресурсами, залучати зовнішню експертизу – усе це складники успішного нетворкінгу,

що безпосередньо впливають на якість освітнього процесу та професійне зростання педагога. В умовах постійних освітніх реформ упровадження нових методик і технологій, учитель початкової школи потребує постійного професійного розвитку та обміну досвідом. Нетворкінг створює для цього необхідні можливості, забезпечуючи доступ до новітньої інформації, найкращих практик та підтримки колег. Участь у професійних спільнотах, конференціях, вебінарах, налагодження контактів з інноваторами в галузі освіти – усе це сприяє підвищенню кваліфікації, розширенню педагогічного кругозору та впровадженню прогресивних підходів у освітній процес. Таким чином, формування навичок нетворкінгу є не просто бажаним, а необхідним елементом підготовки вчителя початкової школи нової генерації, що відповідає вимогам професійного стандарту та викликам сучасної освіти.

Нетворкінг як процес налагодження та підтримання корисних професійних і особистих зв'язків набуває дедалі більшого значення в різних сферах діяльності, зокрема й в освіті. Для вчителя початкової школи, який працює в складному та багатогранному соціальному середовищі, уміння будувати та розвивати відносини з різними учасниками освітнього процесу є надзвичайно важливим. Ефективний нетворкінг може сприяти професійному зростанню, обміну досвідом, отриманню підтримки та ресурсів, а також успішному вирішенню педагогічних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку соціальних і комунікативних компетентностей педагогів відображено в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких Р. Берт, М. Грановеттер, М. Гриньова, С. Е. Коберн, О. Локшина, С. М. Подолук, Дж. Л. Расселл, С. Сисоєва, О. О. Стрельбіцька, М. Ширрелл, Т. Дж. Брістол та ін. Дослідження підкреслюють важливість соціального капіталу та професійних мереж для кар'єрного зростання, обміну знаннями та інноваційної діяльності. Однак питання формування саме навичок нетворкінгу як цілеспрямованої діяльності в контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи потребує більш поглибленого вивчення та методичного обґрунтування.

Метою статті є обґрунтування актуальності та необхідності формування навичок нетворкінгу в майбутніх учителів початкової школи нової генерації, а також визначення потенційних шляхів інтеграції відповідного навчання в освітній процес.

Виклад основного матеріалу. В освітньому середовищі ідея професійного нетворкінгу нині активно досліджується зарубіжними та вітчизняними вченими, окреслюються її переваги в порівнянні з традиційними формами професійного спілкування, визначається потенціал цього явища для професійного розвитку педагога та досягнення ним успіху в педагогічній діяльності.

Кембриджський словник визначає «нетворкінг» як діяльність, пов'язану із зустрічами з людьми, що мають цінність для виконання певної роботи [7]. У сучасних дослідженнях це поняття тлумачать як процес комунікації, налагодження нових зв'язків для подальшої співпраці та розв'язання складних професійних завдань [9].

Попри те, що нетворкінг як процес комунікації в межах професійних педагогічних спільнот набуває неабиякої популярності в освітньому просторі, у вітчизняному науковому дискурсі ця проблематика досі не набула належного розгортання. Натомість значна кількість зарубіжних учених, ґрунтуючись на результатах власних наукових досліджень, переконливо доводить цінність соціальної взаємодії для професійного становлення та розвитку педагогів. Низка дослідників, зокрема С. Е. Коберн, Дж. Л. Расселл, В. Пенуел, М. Ріел, А. Краузе, продемонструвала позитивний вплив соціальних мереж спільнот учителів на впровадження освітніх реформ [4]. Інші вчені (К. Дж. Бейкер-Дойл, С. А. Юн, Т. Дж. Брістол, М. Ширрелл та ін.) дослідили важливість соціальних спільнот педагогів для їхнього навчання та професійного розвитку [1]. На особливій ролі нетворкінгу в професійному становленні молодого педагога наголошували П. Бйорклунд та ін., І.-Х. Ліу, А. Дейлі [2]. Окрім того, численні дослідження доводять, що нетворкінг відіграє виняткову роль у формуванні професійної активності педагогів і впливає на інноваційний клімат закладу освіти.

Зазначені вище дослідження переконують в особливому значенні соціальної взаємодії педагогів у межах певних спільнот, яку вони розглядають як потенційне джерело професійного роз-

витку. На думку дослідників, ресурси, вбудовані в професійну взаємодію, стимулюють зростання учителів, сприяють удосконаленню їхньої професійної майстерності. У цьому контексті особливої уваги заслуговує праця американської дослідниці Т. Ніш, яка, ґрунтуючись на концепції спільноти практики Е. Венгера, виокремлює чотири компоненти мережевої взаємодії педагогів-практиків, що тією чи іншою мірою впливають на їхній професійний розвиток [11].

1. *Навчання як риналежність*. Міжособистісні зв'язки та спільність інтересів у професійних мережах є критично важливими для підтримки залученості, довіри та, зрештою, глибокого навчання педагогів. Соціальні зв'язки є не просто «приємними», вони відіграють вирішальну роль у процесі змін, формують відчуття приналежності до певної спільноти.

2. *Навчання як становлення*. Наявність чітко вираженої філософії, місії, цінностей, орієнтацій у професійних спільнотах (мережах) суттєво впливає на формування та зміцнення професійної ідентичності учасників. Приєднання педагога до спільноти (мережі) зазвичай є добровільним і ґрунтується на особистих і професійних інтересах. Учителі обирають спільноти, які реагують на них, враховують їхні позиції та думки – завдяки цьому вони стверджуються як професіонали. Такі об'єднання пропонують учителям контекст, у якому їхній досвід і погляди цінуються, що протистоїть депрофесіоналізації учительської праці.

3. *Навчання як дія*. На відміну від шкіл, де обговорення практики навчання часто відсутнє, у спільнотах (мережах) воно є центральним елементом. Багато шкільних ініціатив залишаються далекими для вчителів, оскільки вони почуваються відстороненими від змін. Деякі спільноти (мережі) просувають професійний розвиток від розмов до «навчання як діяльності», що передбачає дослідницьку роботу. У багатьох групах вчителі проводять дослідження у власних класах, а згодом обмінюються результатами. Обмін практикою та залучення до досліджень надають учасникам оновлене відчуття мети й ефективності, забезпечує інтелектуальну та емоційну стимуляцію.

4. *Навчання як досвід*. Участь у професійних спільнотах (мережах) є контекстом, що надає сенсу професійній діяльності педагога. Такі спільноти поєднують дві культури: з одного боку, вони «підключені» до офіційної спільноти (школи), яка забезпечує надання освіти через складну систему кодексів, правил, стандартів та оцінювання, а з іншого – підтримують професійний розвиток учителів, яким необхідно вийти за межі цієї офіційної спільноти, щоб розглянути способи вдосконалення її роботи. Зміст навчання та траєкторія професійного розвитку відрізняються в цих двох спільнотах. Проте практика формується шляхом узгодження сенсів між ними обома.

На основі проведеного дослідження Т. Ніш окреслила особливе місце добровільних професійних спільнот (мереж) в освітньому ландшафті та виокремила суттєві переваги нетворкінгу педагогів, до яких зарахувала:

- спрямованість на навчання та зміни;
- гнучкість структури та відсутність бюрократичності, що дає змогу уникати суперечливих цілей у навчанні педагогів;
- суголосність власних професійних цілей і цілей спільноти (мережі), що робить участь у них значущою і надає їй сенсу [11].

Важливим у побудові взаємин у професійних спільнотах (мережах) є питання ключових принципів нетворкінгу. Зокрема польські дослідники Г. Турняк і В. Антосевич до таких принципів зараховують взаємну вигоду, взаємозалежність, взаємовіддачу, мультиплікацію, неперервність, приязність, активну участь, дієвість, кооперацію та мережевість. На думку авторів, дотримання цих правил (принципів) нетворкінгу та цілеспрямований розвиток особистих зв'язків є ефективним шляхом до досягнення успіху в професійній діяльності та успішної реалізації власних ідей [10].

Нині в освітньому просторі України спостерігається суттєве розгортання нетворкінгу для налагодження професійних зв'язків, спілкування та обміну досвідом між педагогами. Аналіз

діяльності професійних спільнот (мереж) дав змогу простежити ключові тенденції сучасного вітчизняного нетворкінгу освітян.

1. *Домінування цифрових і гібридних спільнот.* Традиційні методичні об'єднання нині активно інтегруються у віртуальний простір. Найпоширенішим майданчиком їхньої діяльності є соціальні мережі. Однак це не просто групи для оголошень, а повноцінні платформи для обміну ресурсами (методичними розробками, планами уроків, дидактичними матеріалами тощо) та оперативної підтримки. Вони дають змогу об'єднувати педагогів незалежно від їхнього географічного розташування. Створення спеціальних форумів, чатів і віртуальних кімнат у системах управління навчанням (наприклад, Google Classroom, Moodle) для колегіального обговорення навчальних програм і нових EdTech-інструментів є ще однією унікальною перевагою сучасного нетворкінгу. У професійних спільнотах (мережах) спостерігається перехід від винятково офлайн-конференцій і семінарів до гібридних моделей, які поєднують живе спілкування з онлайн-трансляціями, віртуальними секціями і записом матеріалів. Це розширює коло учасників і полегшує до них.

2. *Фокус на мікронавчанні та конкретних навичках.* Нетворкінг стає більш цільовим і спрямованим на швидке отримання актуальних знань. Педагоги шукають колег, які можуть надати конкретні знання у вузькій сфері, як-от щодо використання штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації навчання, VR/AR-технологій, або впровадження гейміфікації. Зростає популярність невеликих, сфокусованих освітніх курсів, вебінарів і воркшопів. Нетворкінг відбувається безпосередньо в цих мініспільнотах, де педагоги обмінюються практичними порадами щодо застосування щойно вивченого матеріалу. Функціонують формалізовані або неформальні програми наставництва (mentorship) та партнерства (buddying), де досвідчені вчителі допомагають новачкам або колегам, які освоюють нову дисципліну чи технологію.

3. *Зростання ролі неформального спілкування.* Професійні зв'язки у спільнотах будуються на довірі та цінностях, а не на посадах. Учителі активно використовують соціальні мережі (наприклад, YouTube, Instagram, TikTok) не лише для навчання учнів, а й для професійного позиціонування та нетворкінгу з колегами, демонструючи свої методичні знахідки. Акцент зміщується від «офіційних» методичних нарад до обговорень у форматі «від учителя – учителю». Це можуть бути обмін швидкими ідеями у Telegram-чатах, спільне створення вірусного контенту чи навчальних мемів для залучення уваги до освітніх проблем тощо. Нетворкінг виходить за межі школи. Професійні зустрічі (часто гібридні або онлайн) організуються в більш неформальній обстановці для обговорення професійних і психологічних викликів, зокрема й тем психічного здоров'я та добробуту.

4. *Глобальна співпраця та розширення горизонтів.* Технології стирають географічні кордони в професійному спілкуванні педагогів. Учителі активно долучаються до міжнародних освітніх проектів, вебінарів і платформ, що надає можливість обмінюватися досвідом із колегами з інших країн. Дистанційна освіта як форма навчання сприяє розвитку навичок глобальної співпраці та створює постійний попит на онлайн-спільноти.

Таким чином, сучасний нетворкінг педагогів – це динамічна, технологічна та цілеспрямована діяльність, де технології, інформація та мотивація стали ключовими чинниками успішної професійної взаємодії.

Очевидно, що для успішної побудови взаємин у системі професійного нетворкінгу педагог має володіти низкою компетентностей, які дають йому змогу налагодити ефективне спілкування, здійснювати обмін думками, знаходити однодумців, просувати власні ідеї тощо. Дослідники, зокрема В. Брич, О. Кізь, Х. Снігур, С. Еванс, М. Фричинська, Ч. Цецерський, М. Валері та ін., до таких зараховують:

– *комунікативні вміння.* Вони є основою будь-якої взаємодії. Це вміння активного слухання (здатність по-справжньому чути, розуміти та реагувати на слова, емоції та ідеї співрозмовника); ефективної самопрезентації (уміння чітко та лаконічно презентувати себе, свою діяльність, власну самоцінність); асертивної комунікації (здатність висловлювати власні думки, почуття та потреби відкрито та чесно, не порушуючи прав інших); мережевого етикету (знання правил

ділового спілкування, особливо в цифровому середовищі (повага до часу, ввічливість, оперативність відповідей));

– *соціальний та емоційний інтелект*. Нетворкінг глибоко пов'язаний з розумінням себе та інших, а тому передбачає наявність таких умінь, як емпатія (здатність розуміти та розділяти почуття іншої людини); соціальна гнучкість (здатність легко адаптуватися до різних соціальних ситуацій, культур і типів особистості); управління емоціями (здатність зберігати спокій і професійну поведінку, особливо в незручних або напружених розмовах, а також уміння впливати на емоційний стан під час комунікації); створення довіри (налагодження зв'язків на основі взаємної довіри та чесності, що дає змогу людям бути більш вразливими та відкритими до змін);

– *стратегічні та організаційні вміння*. Нетворкінг – це довгострокова стратегія, що ґрунтується на таких уміннях, як: стратегічне мислення (здатність визначати, які зв'язки є найбільш цінними для власних професійних цілей); дослідницькі вміння (здатність попередньо досліджувати людей або компанії, з якими планується спілкування, щоб зробити розмову більш предметною та релевантною); підтримка зв'язків (уміння не просто збирати контакти, а й систематично підтримувати вже наявні зв'язки через регулярні, змістовні контакти); уміння давати цінність (готовність не лише отримувати, а й пропонувати свою допомогу, ресурси чи знання іншим);

– *здатність до співпраці*. В освітньому просторі нетворкінг особливо цінується за його роль у професійному розвитку. Він ґрунтується на таких уміннях: здатність ділитися практикою (уміння відкрито обговорювати власну педагогічну практику, що є центральним елементом мереж професійного розвитку); узгодження сенсів (здатність узгоджувати нові ідеї та концепції, отримані в мережі, з наявною шкільною практикою та освітньою політикою (узгодження сенсів між двома спільнотами, що конкурують між собою); лідерство та адвокація (здатність використовувати свій досвід у мережі для аргументованого впровадження змін у власній школі).

Нетворкінг є важливою складником освітнього досвіду педагога на етапі його становлення. Особливу цінність він становить для майбутніх учителів, які здобувають педагогічну освіту та готуються до роботи в школі. Це можливість побудувати мережу професійних контактів, отримати корисну інформацію щодо обраної професії, вивчити досвід учителів-практиків, ознайомитися з можливими труднощами в професійній діяльності та способами їх подолання тощо. Нетворкінг закладає засади для подальшого кар'єрного зростання, він є важливим для майбутніх фахівців, які прагнуть досягти успіху в академічній і професійній сферах.

З метою вивчення досвіду використання нетворкінгу на етапі професійного становлення майбутніх учителів початкових класів закладів загальної середньої освіти нами було організовано й проведено емпіричне дослідження, у якому взяли участь здобувачі вищої освіти педагогічних факультетів (напряму підготовки «Початкова освіта») закладів вищої освіти (ЗВО) Вінницької області. Загальна кількість респондентів становила 72 особи, з яких 54 здобувають ступінь вищої освіти бакалавра, а 18 – магістра. Опитування проводилося з використанням сервісу Google Forms. За допомогою опитувальника досліджувався досвід респондентів щодо використання нетворкінгу під час навчання у ЗВО, результати участі майбутніх учителів у професійних спільнотах (мережах), а також їхнє ставлення до професійного спілкування засобами нетворкінгу.

Відповідаючи на запитання опитувальника «Які соціальні мережі і месенджери Ви використовуєте для свого професійного становлення?», респонденти зазначили, що найактивніше використовують соціальні мережі месенджери, електронну пошту і різноманітні сайти: Instagram (94,4 %), Facebook (72,2 %), Viber (97,2 %), Telegram (75,0%), TikTok (56,9 %), WhatsApp (18,0 %), електронна пошта (62,5%), сайти за професійними інтересами (54,2 %), YouTube (76,4 %). Зокрема 11,1 % опитуваних зазначили, що мають власний блог чи канал у месенджері.

Підтримка мережі зв'язків і контактів у межах професійного спілкування здійснюється респондентами різними способами: найчастіше комунікація ведеться в листуванні та чатах (95,8 %), через безпосереднє спілкування (51,4 %), онлайн-спілкування (відео-, аудіозв'язок через Zoom, Google Meet, Telegram, Viber) (100%), електронне листування (email) (29,2 %), відвідування конференцій, лекцій, семінарів/вебінарів (93,1 %), відвідування тренінгів, майстер-класів, воркшопів (66,7 %), освітні форуми та виставки (29,2 %) тощо. Вочевидь здобувачі вищої освіти надають перевагу активному спілкуванню в месенджерах, чатах соціальних мереж, а також онлайн-спілкуванню. Ці способи нетворкінгових комунікацій є пріоритетними, позаяк безпосереднє спілкування чи листування електронною поштою використовуються ситуативно.

Відповіді респондентів на запитання *«Яким чином Ви нарощуєте, розширюєте мережу професійних зв'язків і контактів?»* виявилися досить інформативними. З'ясувалося, що майбутні фахівці для нових ділових знайомств надають перевагу особистим зустрічам (78,8 %), спілкуванню у листуванні, чатах соціальних мереж чи месенджерах (34,7 %). Здебільшого нові знайомства здобувачі вищої освіти заводять за рекомендаціями знайомих, друзів, колег або ж за їхнього посередництва. Респонденти зазначали, що часто контакти з'являються після відвідування професійно орієнтованих заходів: конференцій, семінарів чи вебінарів, майстер-класів, воркшопів, тренінгів тощо.

Запитання *«Учасником яких професійних спільнот (мереж) Ви є безпосередньо?»* мало на меті виявити безпосередній досвід нетворкінгу опитуваних. У відповідь на нього майбутні вчителі називали професійні мережеві спільноти, у яких вони перебувають. Серед них Facebook-спільноти: «Нова українська школа (НУШ)», «Уміти вчити: спільнота освітян», «Крамничка педагогічних ідей», «Цікавинки для вихователів та батьків», «Центр авторських технологій і модерних практик», «Союз освітян України», «Нетворкінг «Ментор»», «Коворкінг інноваційних і креативних науковців, педагогів і студентів» тощо; Telegram-канали: «Моя вчителька», «Матеріали для вчителів початкових класів, репетиторів, батьків», «НУШ. 1–4 клас», авторські канали вчителів початкової школи. Зазвичай студенти є учасниками декількох спільнот у різних соціальних мережах або месенджерах.

Наступне запитання було спрямоване на дослідження ефективності нетворкінгу на етапі здобуття професії: *«Яким чином нетворкінг вплинув на Ваше професійне становлення?»*. Відповідаючи на нього, респонденти зазначали: «Участь у спільнотах дозволила мені більше зрозуміти професію, яку я обрала», «Я знайшов багато однодумців, і це зміцнило мій професійний вибір», «Матеріали, які розміщуються на каналах чи в групах спільнот, є дуже корисними. Я часто використовую їх, коли проходжу педагогічну практику в школі, під час підготовки до практичних і лабораторних занять», «Цікавим є досвід спілкування з учителями-практиками або ж зі студентами, які вже працюють. Вони розкривають справжнє “обличчя” професії. А ще дають дієві поради». Таким чином, цінність нетворкінгу для майбутніх учителів є очевидною. Набуття нової інформації практико орієнтованого змісту, обмін думками, знайомство з особливостями професії через педагогів-практиків, можливість використання дидактичних матеріалів, планів-конспектів уроків, сценаріїв виховних заходів, практичні рекомендації є суттєвими перевагами спілкування в професійних спільнотах. Деякі опитувані зазначали, що контакти та зв'язки, набуті через нетворкінг, допомогли їм з працевлаштуванням, а отже, відкрили шлях до професійного зростання.

На ідентифікацію труднощів, з якими зіткнулися респонденти під час побудови мережі ділових контактів на етапі здобуття професії, було спрямоване запитання: *«Що, на Вашу думку, є найскладнішим для побудови мережі корисних професійних зв'язків?»*. Значна частина опитуваних (56,9 %) найбільшою трудностю визнає невміння налагоджувати комунікацію з новими людьми, 51,4 % респондентів вказують на психологічні перепони, стереотипи, негативні установки, 44,4 % – притаманну їм сором'язливість, тривожність, страх бути незрозумілими, 41,7% – відчують труднощі в пошуку корисних і потрібних людей, 52,8 % – констатували невміння швидко презентувати себе та зацікавити співрозмовника, 59,7 % – проблемою вважають невміння

підтримувати зв'язки в довготривалій перспективі. Отже, майбутні фахівці у сфері початкової освіти акцентували на важливості комунікативного складника нетворкінгу, від якого залежить ефективність спілкування в межах професійних спільнот (мереж).

Отже, проведене дослідження підтвердило, що нетворкінг є цінним і необхідним інструментом на етапі професійного становлення майбутніх учителів початкової школи. Здобувачі вищої освіти активно інтегрують нетворкінг у процес навчання, віддаючи пріоритет швидким та інтерактивним цифровим каналам комунікації (месенджерам та онлайн-спілкуванню) для підтримки наявних та встановлення нових зв'язків. Найбільшу цінність для них має практико-орієнтований зміст, прямий обмін досвідом із вчителями-практиками та можливість зміцнити свій професійний вибір.

Водночас дослідження виявило значні комунікативні та психологічні дефіцити в майбутніх фахівців: вони відчують труднощі зі встановленням контактів й, особливо, з довготривалим підтриманням ділових зв'язків. Це вказує на нагальну потребу включення до освітніх програм ЗВО спеціалізованих тренінгів і курсів, спрямованих на розвиток комунікативної складової нетворкінгу, подолання психологічних бар'єрів і формування навичок ефективної самопрезентації. До того ж, активне залучення студентів до участі в професійних спільнотах і заходах може сприяти підвищенню рівня їхньої готовності до ефективної професійної взаємодії та успішної педагогічної діяльності.

Відтак, нетворкінг у сучасних умовах стає ефективним інструментом подолання соціальної та професійної ізоляції, яка є частим наслідком онлайн-навчання. Для студента-педагога це означає не лише вміння користуватися цифровими інструментами, а й здатність створювати, підтримувати та ефективно використовувати професійні зв'язки в асинхронному та синхронному цифровому просторі (корпоративні чати, спеціалізовані освітні платформи, відеоконференції). Метою інтеграції е-нетворкінгу є формування стійкого професійного цифрового капіталу, що забезпечує швидкий доступ до новітніх методичних ресурсів, фахової підтримки колег-студентів і учителів-практиків, а також дає змогу майбутньому педагогу формувати власну професійну ідентичність.

Ефективне формування нетворкінгових навичок у здобувачів вищої освіти спеціальності «Початкова освіта» в умовах онлайн-навчання вимагає переходу від пасивного засвоєння інформації до активних, інтерактивних та проектно-орієнтованих форм роботи. Головними методами є проектна технологія, що передбачає командне вирішення реальних педагогічних завдань, кейс-метод, що моделює складні ситуації професійної взаємодії (наприклад, конфлікт із батьками чи методична суперечка з колегою) тощо. Важливе місце посідають онлайн-воркшопи та майстер-класи з обов'язковим залученням зовнішніх стейкхолдерів – успішних учителів-практиків, методистів та освітніх лідерів. На таких заходах здобувачі вищої освіти навчаються встановлювати перший контакт та ефективно комунікувати з фахівцями поза університетським середовищем. Також доцільною є організація студентських віртуальних науково-практичних конференцій на базі платформ Zoom / Google Meet, де студенти презентують свої мінідослідження, навчаючись самопрезентації та налагодженню зв'язків в офіційному цифровому форматі, що є прямим тренуванням навичок, визначених як найпроблемніші емпіричним дослідженням.

Інтеграція нетворкінгових стратегій має бути системно впроваджена в зміст ключових методичних і педагогічних дисциплін. Наприклад, у межах дисципліни «Методика викладання мовно-літературної освітньої галузі» ефективним є метод колаборативного планування уроків із застосуванням спільних цифрових дошок (Miro, Jamboard) або документів (Google Docs). Здобувачі освіти, працюючи в малих групах, спільно розробляють інтегровані уроки, що вимагає постійної комунікації, аргументації своєї методичної позиції та обміну цифровими ресурсами. Ключовою формою оцінювання стає віртуальний Peer Review (взаємне рецензування), де студент розміщує конспект уроку в спільному хмарному сховищі, а інший надає детальний конструктивний зворотний зв'язок щодо методичної доцільності та інноваційності.

У контексті дисципліни «Педагогіка» нетворкінг реалізується через проєкт «Формування професійного блогу/каналу». Здобувачі вищої освіти створюють і наповнюють власний професійний ресурс (наприклад, Telegram-канал або освітній блог на базі Google Site) аналітичними статтями та методичними ідеями, залучаючи зовнішню аудиторію до коментування та дискусії. Це є прямим тренуванням навичок самопрезентації та використання цифрових інструментів для поширення професійного впливу.

Для поглибленого розвитку емоційно-комунікативних і технологічних аспектів нетворкінгу необхідно задіяти спеціалізовані дисципліни. Так, у межах вивчення дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі» доцільно проводити методичні практикуми. Акцент зміщується на проблемно-пошуковий підхід, де майбутні вчителі навчаються створювати дидактичні кейси для колективного обговорення екологічних або біологічних питань. Критично важливим є розроблення таких сценаріїв інтеграції цифрових інструментів, як віртуальні лабораторії та геоінформаційні системи (ГІС), у структуру сучасного уроку, а також обґрунтування їхньої методичної доцільності. Здобувачі вищої освіти мають не лише опанувати ці технології, а й навчитися використовувати їх як інструмент стимулювання критичної комунікації та спільного прийняття науково обґрунтованих рішень у малих групах. Невіддільним елементом стає формування критеріїв оцінювання комунікативної діяльності учнів, зокрема ефективності взаємного рецензування результатів досліджень, що безпосередньо відбиває підготовленість до професійного нетворкінгу.

Система оцінювання сформованості навичок нетворкінгу має бути комплексною, охоплюючи не лише кінцевий продукт, а й процес комунікації та взаємодії. Критерії оцінювання мають передбачати: аналіз активності на професійних онлайн-платформах (кількість та якість конструктивних коментарів, ініційованих професійних дискусій); якість самопрезентації на віртуальних конференціях (чіткість, переконливість, візуальне оформлення); та аналіз рефлексивних звітів, де студенти описують встановлені професійні контакти, оцінюють їхню корисність для проєкту та зазначають, які навички вдалося застосувати чи покращити. Важливим етичним аспектом, що необхідно постійно підкреслювати в умовах онлайн-нетворкінгу, є повага до конфіденційності, академічна доброчесність та відповідальне використання соціального капіталу. Таким чином, інтеграція нетворкінгу в освітні програми підготовки майбутніх учителів початкової школи через активні, цифрові та проєктні форми роботи є не просто рекомендацією, а необхідною стратегічною умовою для формування висококомпетентного, конкурентоздатного та адаптивного педагога нової генерації, здатного ефективно функціонувати в умовах гібридної освітньої реальності.

Висновки. Формування навичок нетворкінгу є важливим складником підготовки вчителя початкової школи нової генерації. Уміння налагоджувати та підтримувати корисні професійні та особисті зв'язки сприяє професійному зростанню, обміну досвідом, отриманню підтримки та успішному розв'язанню педагогічних завдань. Інтеграція навчання навичок нетворкінгу в освітні програми підготовки майбутніх учителів є необхідною умовою для формування компетентного та конкурентоздатного фахівця, здатного ефективно працювати в умовах сучасних освітніх змін.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розроблення та апробацію ефективних методик навчання навичок нетворкінгу для студентів педагогічних спеціальностей, визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості цих навичок і вивчення впливу нетворкінгу на професійну успішність молодих учителів початкової школи.

Використані літературні джерела

1. Baker-Doyle K. J., Yoon S. A. The social side of teacher education: Implications of social network research for the design of professional development. *International Journal of Educational Research*. 2020. No. 101. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101563>.

2. Bjorklund P., Daly A. J., Ambros R., van Es E. A. Connections and capacity: An exploration of preservice teachers' sense of belonging, social networks, and self-efficacy in three teacher education programs. *AERA Open*. 2020. Vol. 6, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1177/2332858420901496>.
3. Bristol T. J., Shirrell M. Who is here to help me? The work-related social networks of staff of color in two mid-sized districts. *American Educational Research Journal*. 2019. Vol. 56, No. 3. P. 868–898. DOI: <https://doi.org/10.3102/0002831218804806>.
4. Coburn C. E., Russell J. L. District policy and teachers' social networks. *Educational Evaluation and Policy Analysis*. 2008. Vol. 30, No. 3. P. 203–235. DOI: <https://doi.org/10.3102/0162373708321829>.
5. Liou Y.-H., Daly A. Evolving relationships of pre-service teachers : A cohort-based model for growing instructional practice through networks. *Networked by design / S. Yoon & K. Baker-Doyle (Eds.)*. 2018. P. 85–110. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315122991-6>.
6. Niesz T. Why Teacher Networks (Can) Work. *Phi Delta Kappan*. 2007. Vol. 88, No. 8. P. 605–610. DOI: <https://doi.org/10.1177/003172170708800812>.
7. Networking. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/networking>.
8. Penuel W., Riel M., Krause A., Frank K. Analyzing teachers' professional interactions in a school as social capital: A social network approach. *Teachers College Record*. 2009. Vol. 111, No. 1. P. 124–163. DOI: <https://doi.org/10.1177/016146810911100102>.
9. Подоліук С. М., Стрельбіцька О. О. Нетворкінг і мастермайнд для педагогів: у контексті вивчення української мови (за професійним спрямуванням). *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2021. № 2. С. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.2.5>.
10. Turniak G., Antosievich V. Praktychny poradnik networkingu. Zbuduj sieć trwałych kontaktów biznesowych. Glivitse: Wydawnictwo Helion, 2012. URL: https://onpress.pl/pobierz-fragment/praktyczny-poradnik-networkingu-zbuduj-siec-trwalych-kontaktow-biznesowych-grzegorz-turniak-witold-antosiewicz,prapon/pdf?srsltid=AfmBOofjHDuqzsErXO3PISX4LpQerPxilvulYwh_REekJHLCnfaDxlf.
11. Wenger E. *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 336 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511803932>.

References

1. Baker-Doyle, K. J., & Yoon, S. A. (2020). The social side of teacher education: Implications of social network research for the design of professional development. *International Journal of Educational Research*, 101, 101563. London. 10 p. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101563>.
2. Bjorklund, P., Daly, A. J., Ambros, R., & van Es, E. A. (2020). Connections and capacity: An exploration of preservice teachers' sense of belonging, social networks, and self-efficacy in three teacher education programs. *AERA Open*, 6(1), 1-15. DOI: <https://doi.org/10.1177/2332858420901496>.
3. Bristol, T. J., & Shirrell, M. (2019). Who is here to help me? The work-related social networks of staff of color in two mid-sized districts. *American Educational Research Journal*, 56(3), 868-898. DOI: <https://doi.org/10.3102/0002831218804806>.
4. Coburn, C. E., & Russell, J. L. (2008). District policy and teachers' social networks. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 30(3), 203-235. DOI: <https://doi.org/10.3102/0162373708321829>.
5. Liou, Y.-H., & Daly, A. (2018). Evolving relationships of pre-service teachers: A cohort-based model for growing instructional practice through networks. In S. Yoon & K. Baker-Doyle (Eds.), *Networked by design* (pp. 85-110). New York. 26 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315122991-6>.
6. Niesz, T. (2007). Why Teacher Networks (Can) Work. *Phi Delta Kappan*, 88(8), 605-610. Bloomington. 6 p. DOI: <https://doi.org/10.1177/003172170708800812>.
7. Cambridge Dictionary. (n.d.). Networking. *Cambridge Dictionary*. Cambridge. 1 p. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/networking>.
8. Penuel, W., Riel, M., Krause, A., & Frank, K. (2009). Analyzing teachers' professional interactions in a school as social capital: A social network approach. *Teachers College Record*, 111(1), 124-163. DOI: <https://doi.org/10.1177/016146810911100102>.

9. Podoliuk, S. M., & Strelbitska, O. O. (2021). Networkinh i mastersmaid dlia pedahohiv: u konteksti vyvchennia ukrainskoi movy (za profesiinym spriamuvanniam) [Networking and mastermind for educators: In the context of studying the Ukrainian language (for professional purposes)]. *Akademichni studii. Seriiia "Humanitarni nauky" – Academic Studies. Series "Humanities"*, (2), 68-72. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.2.5>. [in Ukrainian].

10. Turniak, G., & Antosiewicz, W. (2012). Praktyczny poradnik networkingu. Zbuduj sieć trwałych kontaktów biznesowych [Practical guide to networking. Build a network of lasting business contacts]. Gliwice. 140 p. Retrieved from: https://onepress.pl/pobierz-fragment/praktyczny-poradnik-networkingu-zbuduj-siec-trwalych-kontaktow-biznesowych-grzegorz-turniak-witold-antosiewicz,prapon/pdf?srsId=AfmBOoofjHduqzsErxO3PI SX4LpQerPxilvulYwh_REekJHLCnfaDxlf.

11. Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge. 336 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511803932>.

Прийнято 13 квітня 2026 року.

Затверджено 08 травня 2026 року.

Опубліковано 31 травня 2026 року.

Матеріал ліцензується на умовах міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).